

Antoni Baraniaiak

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

IE BIOGRAFIE
WYSTAWY
ELEMENTARNE

Duszpasterz niezłomny

*Da mihi animas, caetera tolle – z łac.
– Daj mi duszę, resztę zabierz...*

(Dewiza salezjanów)

Arcybiskup Antoni Baraniak (1904-1977) to bez wątpienia jeden z ważniejszych hierarchów polskiego Kościoła katolickiego w drugiej połowie XX w. Jako bliski współpracownik towarzyszył dwóm wybitnym prymasom: kard. Augustowi Hlondowi oraz kard. Stefanowi Wyszyńskiemu, których posługa przypadła na tragiczne w dziejach naszego narodu czasy II wojny światowej oraz okres władzy komunistycznej.

↑ Abp Antoni Baraniak
📄 Archiwum Instytut Pamięci Narodowej,
dalej AIPN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Korzenie

1904

Antoni Baraniak urodził się 1 stycznia 1904 r. w wielkopolskiej wsi Sebastianowo, jako szóste dziecko Franciszka i Franciszki z domu Wolskiej. Jego rodzice, poza wychowywaniem ośmiorga dzieci, zajmowali się prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Ochrzczony został w kościele parafialnym pw. św. Marcina Biskupa w Mchach, gdzie w 1917 r. ukończył szkołę powszechną. Kolejnym przystankiem na drodze do zdobycia wykształcenia przez przyszłego metropolitę poznańskiego było gimnazjum księży salezjanów w Oświęcimiu.

← Budynek Zakładu Salezjańskiego w Oświęcimiu
📷 fotografia współczesna Kingi Sielaszuk

← Franciszek Baraniak (1890-1964), starszy brat Antoniego, który brał udział w Powstaniu Wielkopolskim
📷 WIRGKW

← Antoni Baraniak jako dwunastolatek. Zdjęcie wykonane prawdopodobnie w rodzinnym Sebastianowie
📷 Wirtualna Izba Regionalna Gminy Książ Wielkopolski, dalej WIRGKW

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

U Salezjanów

1927

Po ukończeniu gimnazjum trafił do Kleczy Dolnej, gdzie wstąpił do nowicjatu Towarzystwa Salezjańskiego. Do 1927 r. zbierał doświadczenie jako asystent m.in. w Zakładzie Salezjańskim im. ks. Siemca w Warszawie. Tam zwrócił na niego uwagę prymas August Hlond. Młody kleryk już wtedy wyróżniał się inteligencją i znajomością języków obcych. Na polecenie przełożonych wyjechał na czteroletnie studia teologiczne do Rzymu, na Papieski Uniwersytet Gregoriański.

Kardynał →
August Hlond
– Prymas Polski
w latach 1926–
1948

📷 Narodowe
Archiwum
Cyfrowe,
dalej NAC

Rzym, 1927 r.
Prymas Polski kard.
August Hlond
(w pelerynie,
z kapeluszem
w ręku)
w otoczeniu grupy
salezjanów
i ambasadora
RP w Watykanie
– Władysława
Skrzyńskiego
(z prawej strony).
Za prymasem po
lewej stronie stoi
Antoni Baraniak

📷 NAC

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Przy prymasie Hlondzie

1930

← Zdjęcie z 30 sierpnia 1930 r. na pamiątkę prymicji ks. Antoniego Baraniaka (siedzi po środku -między swoimi rodzicami) przed budynkiem plebanii we Mchach
📷 WIRGKW

Kolejnym ważnym wydarzeniem na drodze duchowej Antoniego Baraniaka było święcenie prezbiteriatu, które odebrał z rąk abp. Adama Stefana Sapiehy 3 sierpnia 1930 r. w Krakowie. Następnie wrócił do Rzymu, gdzie dokończył studia, uzyskując stopień doktora. 1 września 1933 r. kapłan został mianowany sekretarzem prymasa kard. Augusta Hlonda, towarzysząc mu w wielu wyjazdach zagranicznych i wizytach dyplomatycznych.

← Aula Uniwersytetu Poznańskiego, prawdopodobnie 1937 r. Na pierwszym planie po lewej stronie siedzi Biskup Tarbes i Lourdes Pierre Marie Gerlier, obok niego kardynał August Hlond. W drugim rzędzie za prymasem znajdują się jego sekretarze – ks. Antoni Baraniak i ks. Bolesław Filipiak
📷 NAC

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Czas wojny i odbudowy

1939

Po agresji hitlerowskich Niemiec ks. Baraniak wspólnie z kard. Hlondem, wyjechał z Poznania i udał się do Warszawy. Wobec pogarszającej się sytuacji wojennej prymas opuścił Polskę i skierował się do Rzymu. W tym czasie ks. Antoni Baraniak, poza obowiązkami wynikającymi z zajmowanej funkcji, poświęcił się m.in. gromadzeniu informacji na temat okupowanego kraju dzięki rodakom, z którymi miał okazję się spotykać. Obaj wrócili do ojczyzny w lipcu 1945 r.

Wizyta prymasa Anglii i Walii (w okularach) →
Bernarda Griffina w Polsce, 1947 r.
Z prawej prymas Hlond i ks. Antoni Baraniak
📷 AIPN

ALBUMIK DZIEJÓW ● KATEDRY POZNAŃSKIEJ

Ruiny Katedry — Widok z roku 1945

Okładka →
brozury
pt. „Albumik
dziejów katedry
poznańskiej”
z fotografią
zniszczonej
świątyni
📷 AIPN

↑ Podczas pobytu na obczyźnie. W latach 1939-1945 ks. Antoni Baraniak przebywał we Włoszech, a po przyłączeniu się tego kraju do wojny po stronie III Rzeszy na terenie Francji
📷 Wirtualna Izba Pamięci Szkoły Podstawowej w Mchach, dalej WIPSPM

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Przy prymasie Wyszyńskim

1951

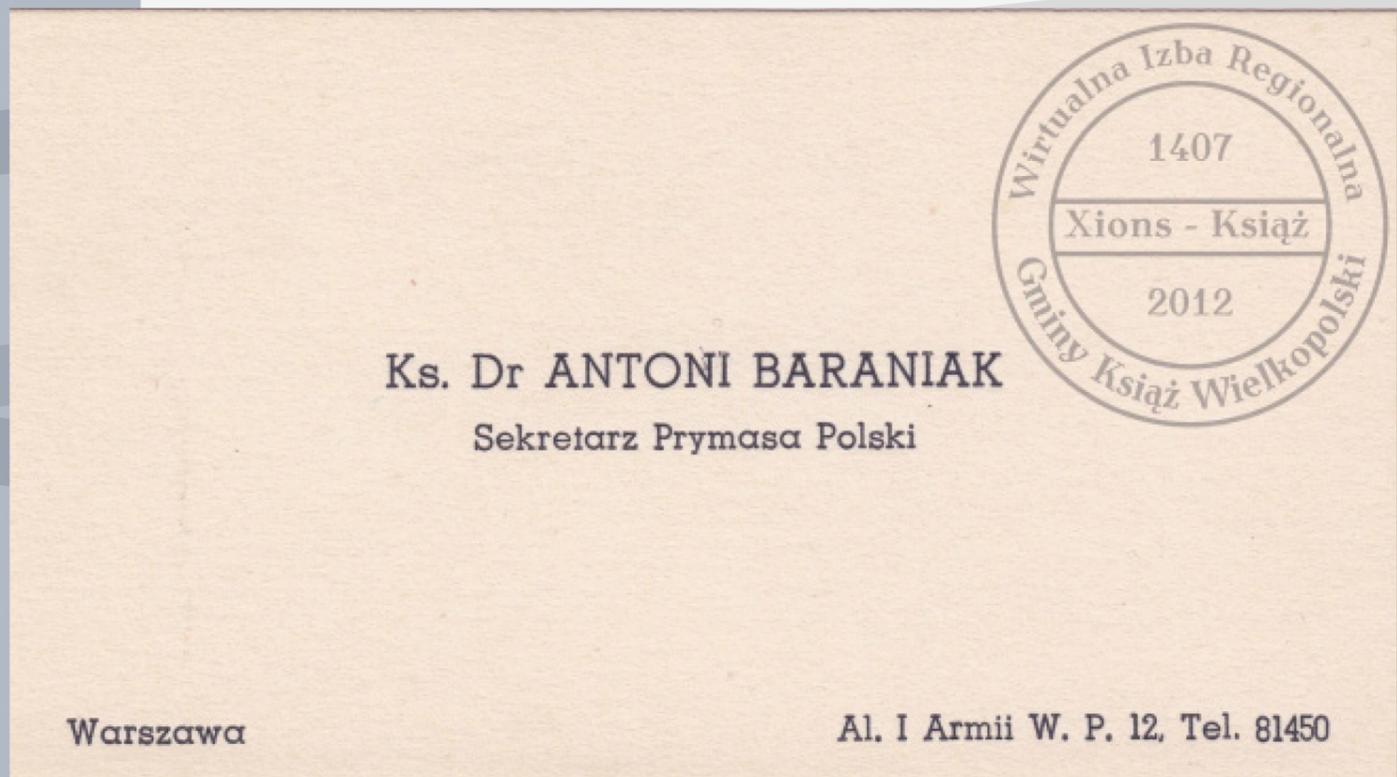
Po śmierci kard. Hlonda, ks. Antoni Baraniak nadal sprawował funkcję już u nowego prymasa – kard. Stefana Wyszyńskiego. Wielokrotnie wypełniał liczne i wymagające poufności obowiązki. Za zaangażowanie i zasługi w działalności na rzecz polskiego Kościoła 26 kwietnia 1951 r. otrzymał nominację na biskupa pomocniczego Archidiecezji Gnieźnieńskiej, a w połowie roku odebrał święcenia biskupie.

↑ Prymas Wyszyński i biskup Antoni Baraniak
WIPSPM

← Pamiątka sakry biskupiej
AIPN

Wizytówka →
ks. Antoniego Baraniaka
jako sekretarza
Prymasa
WIRGKW

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Warszawa

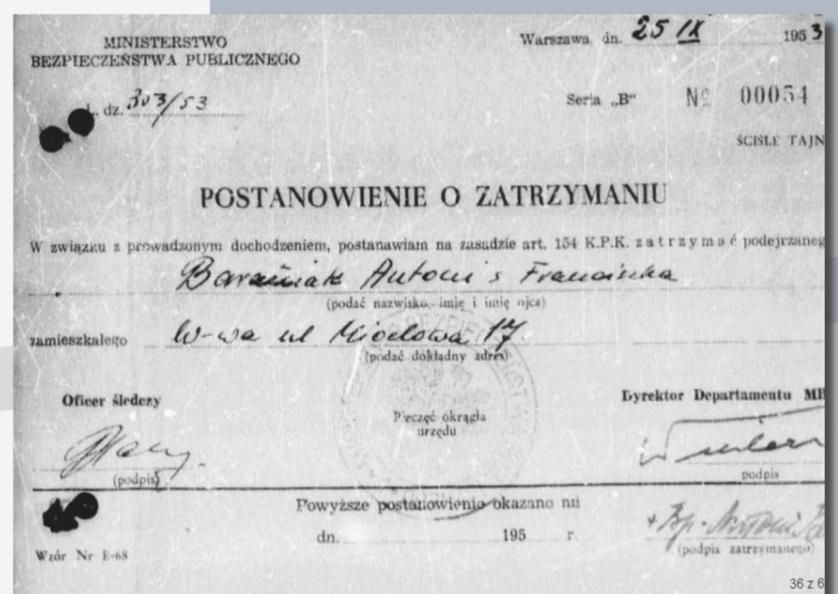
Al. I Armii W. P. 12, Tel. 81450

W „szponach” 1953 bezpieki

W związku z coraz bardziej opresyjną polityką wobec Kościoła bp Baraniak, jako osoba z otoczenia prymasa, stał się celem komunistów. W nocy, z 25 na 26 września 1953 r., został zatrzymany przez funkcjonariuszy UB i osadzony w więzieniu przy ulicy Rakowieckiej w Warszawie. Brutalnie przesłuchiwany spędził tam 27 miesięcy. Najprawdopodobniej komuniści chcieli zmusić go do złożenia zeznań, którymi on, sekretarz dwóch prymasów, oczerniłby zarówno Augusta Hlonda jak i Stefana Wyszyńskiego. To z kolei zostałyby wykorzystane do propagandowego uderzenia w Kościół.

← Zdjęcia bp. Baraniaka wykonane po zatrzymaniu przez funkcjonariuszy UB
📷 AIPN

↑ Postanowienie o zatrzymaniu bp. Antoniego Baraniaka
📷 AIPN

↑ W murach dawnego więzienia przy Rakowieckiej, gdzie obecnie mieści się Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL, przygotowano specjalne miejsce upamiętniające postać abp. Antoniego Baraniaka

📷 Zdjęcia pochodzą z uroczystej mszy świętej pod przewodnictwem abp. Marka Jędraszewskiego w 66. rocznicę aresztowania abp. Baraniaka (IPN, foto Sławek Kasper)

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Nieżłomność

1955

Zabiegi UB spełzły na niczym za sprawą niezłomnej postawy sekretarza prymasa. O ich intensywności najlepiej świadczy fakt, że według materiałów archiwalnych był przesłuchiwany ponad 140 razy. Brutalne przesłuchania odbiły się na stanie jego zdrowia, dlatego przez pewien czas przybywał w szpitalu więziennym. Gmach przy Rakowieckiej opuścił pod koniec 1955 r., lecz nie odzyskał pełnej swobody. Przez jakiś czas przybywał w domu salezjańskim w Marszałkach i w sanatorium w Krynicy, gdzie wracał do zdrowia.

NACZELNA PROKURATURA WOJSKOWA
CDDZIA III
(pieczęta nagłośniona)

Znak akt Pn.39/95/II

Warszawa, dnia 29.12.1955 r.

Do
NACZELNIA WIEZIENIA
w WARSZAWIE I - BOKÓCIE

NAKAZ ZWOLNIENIA

1. Nazwisko i imię BARANIAK Antoni

2. Imiona rodziców i nazwisko rodzice matki Franciszek i Franciszka s. d. Wolańska

3. Data i miejsce urodzenia (tytuła, powiat) 1.01.1904 r. w Moltach pow. Śrem

4. Stałe miejsce zamieszkania Warszawa, ul. Miodowa 17

5. Stopień wojsk. i przynależność służb. -

osadzony w więzieniu na mocy postanowienia Wojewódzkiej Prokuratury Wojskowej z dnia 26 września 1955 r. Nr VII Pn. XI.150/55 w sprawie o przestępstwo z art. 86 KWZP winien być na mocy postanowienia Wojewódzkiej Prokuratury Wojskowej z dnia 29 grudnia 1955 r.

niezłotocznie wypuszczony na wolność i skierowany do miejsca zamieszkania

o ile nie podlega zatrzymaniu w innej sprawie.

O zwolnieniu należy powiadomić Wojewódzkiej Prokuratury Wojskowej.

M.P. *[podpis]*

Wojsk. Zakł. Graf. Wojsk. Zakł. DZI. CW-1298.

↑ Nakaz zwolnienia bp. Antoniego Baraniaka
📷 AIPN

↑ Biskup Baraniak podczas pobytu w Krynicy gdzie przebywał by podreperować zdrowie
📷 WIRGKW

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

„Biskup Baraniak uwięziony (...) był dla mnie niejako osłoną. Na niego bo wiem spadły główne oskarżenia i zarzuty, podczas gdy mnie w moim odosobnieniu przez trzy lata oszczędzano. Nie oszczędzano natomiast biskupa Antoniego. (..) Domyślałem się, że mój względny spokój w więzieniu zawdzięczam jemu, bo on wziął na siebie jak gdyby ciężar całej odpowiedzialności prymasa Polski.

Fragment przemówienia żałobnego kard. Stefana Wyszyńskiego, wygłoszonego podczas pogrzebu abpa A. Baraniaka,
Źródło: www.antonibaraniak.pl

↑ W czasie wypełniania obowiązków sekretarza prymasa
📷 WIPSPM

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

„Biskup Baraniak uwięziony (...) był dla mnie niejako osłoną. Na niego bo wiem spadły główne oskarżenia i zarzuty, podczas gdy mnie w moim odosobnieniu przez trzy lata oszczędzano. Nie oszczędzano natomiast biskupa Antoniego. (..) Domyślałem się, że mój względny spokój w więzieniu zawdzięczam jemu, bo on wziął na siebie jak gdyby ciężar całej odpowiedzialności prymasa Polski.

Fragment przemówienia żałobnego kard. Stefana Wyszyńskiego, wygłoszonego podczas pogrzebu abpa A. Baraniaka,
Źródło: www.antonibaraniak.pl

↑ W czasie wypełniania obowiązków sekretarza prymasa
📷 WIPSPM

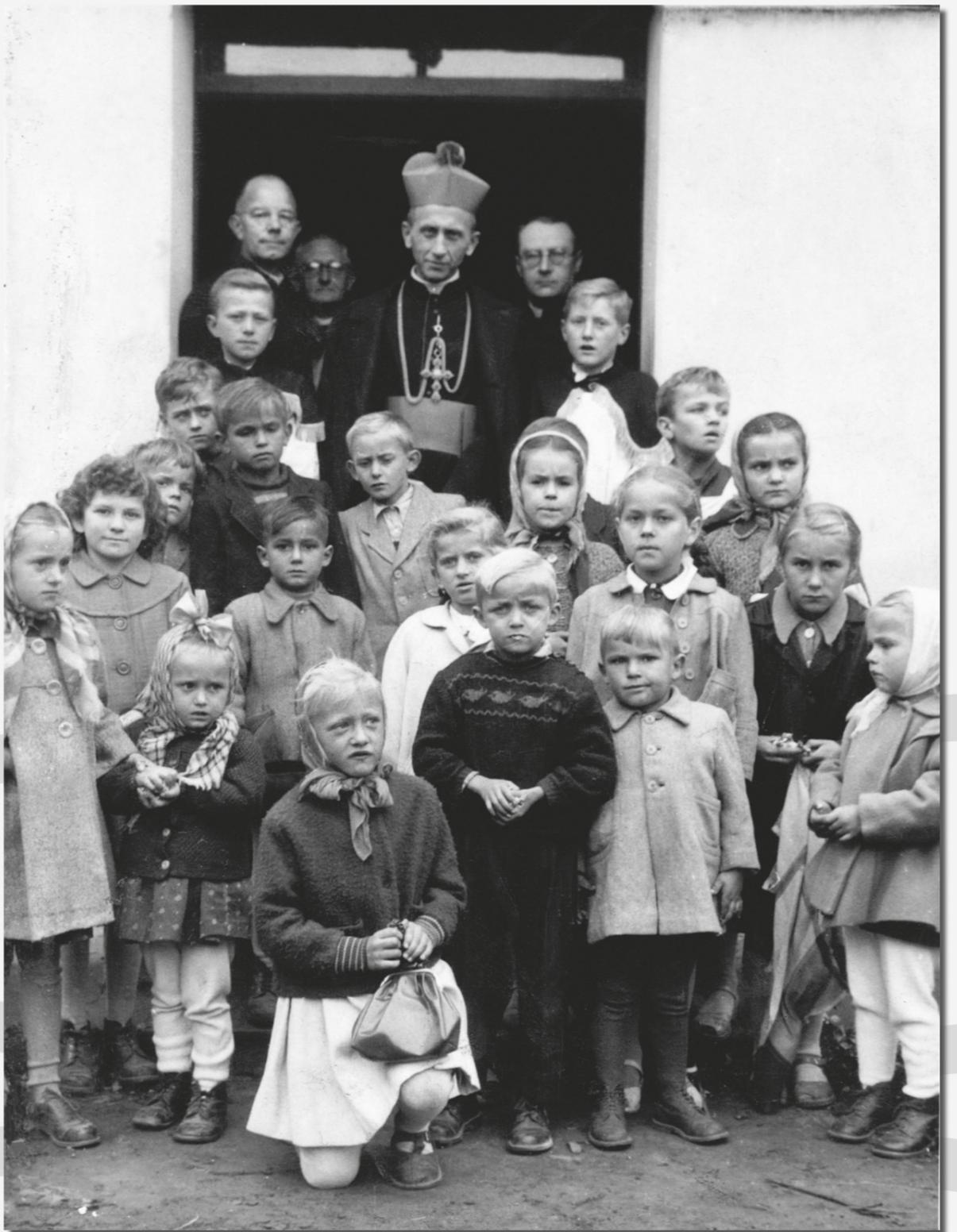

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Metropolita Poznański

1957

Do Pałacu Prymasowskiego biskup Baraniak powrócił 1 listopada 1956 r., czyli po ponad trzech latach od momentu aresztowania. Mimo słabego zdrowia, kontynuował pracę jako Dyrektor Sekretariatu Prymasa Polski. Jednak już 30 maja 1957 r. otrzymał z rąk Piusa XII nominację na arcybiskupa archidiecezji poznańskiej. Władze państwowe nie zgłaszały zastrzeżeń co do tej kandydatury, licząc na to, że zły stan zdrowia duchownego uniemożliwi mu sprawne administrowanie.

Podczas →
wizytacji
w swojej
rodzinnej parafii
- Mchach.
Początek
lat 60
📷 WIRGKW

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Milenium Chrzthu Polski

1966

Jednym z ważniejszych wydarzeń społeczno-religijnych w latach 60. XX w. były uroczyste obchody Milenium Chrzthu Polski. 16 kwietnia 1966 r. w Gnieźnie zapoczątkowano centralne obchody milenium, które następnie przeniosły się do Poznania, a później na Jasną Górę.

Rok 1966, →
uroczystości
milenijne
w Warszawie.
Na pierwszym
planie widoczni
metropolita
poznański oraz
prymas Polski
📷 NAC

↑ Tłum wiernych podczas uroczystości milenijnych na Ostrowie Tumskim w Poznaniu. Szczególne miejsce, z uwagi na znaczenie historyczne, przeznaczone było w tych uroczystościach dla Gniezna i Poznania. Za każdym razem gromadziły one tłumy wiernych
📷 NAC

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Ostatnie lata

1977

← Zdjęcie paszportowe
abp. Antoniego
Baraniaka z 1974 r.
📷 AIPN

W ostatnich latach życia metropolita poznański nadal aktywnie uczestniczył w życiu swojej archidiecezji. Był inicjatorem upamiętnienia m.in. poprzednika – abp. Walentego Dymka, prymasa Hlonda, czy też kapłanów i wiernych z archidiecezji poznańskiej represjonowanych podczas II wojny światowej. Abp Antoni Baraniak zmarł po długiej chorobie 13 sierpnia 1977 r. w Poznaniu. Jego szczątki zostały pochowane w podziemiach poznańskiej katedry.

← Abp Antoni Baraniak wielokrotnie w swoje wyjazdy po Polsce zabierał aparat fotograficzny. Tutaj zdjęcie Metropolity Poznańskiego z wyjazdu do Krynicy
📷 WIRGKW

← W czasie nabożeństwa w Niepokalanowie
NAC 📷

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Upamiętnienie

O abp. Antonim Baraniaku pamiętają m.in. mieszkańcy jego rodzinnych stron, gdzie jest patronem Szkoły Podstawowej w Mchach. W ciągu ostatnich kilku lat powstało wiele różnych publikacji poświęconych życiu tego kapłana. Jedną z nich jest album wydany w 2017 r. przez Instytut Pamięci Narodowej. W tym samym roku abp. Stanisław Gądecki zapowiedział wszczęcie procesu beatyfikacyjnego. Niezlomny duchowny został również uhonorowany Orderem Orła Białego przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę.

← Order Orła Białego. Z okazji 100 rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę nazwisko abp. Antoniego Baraniaka znalazło się na liście 25 osób, których Prezydent Andrzej Duda wyróżnił tym najstarszym i najważniejszym odznaczeniem państwowym.

📷 Domena Publiczna

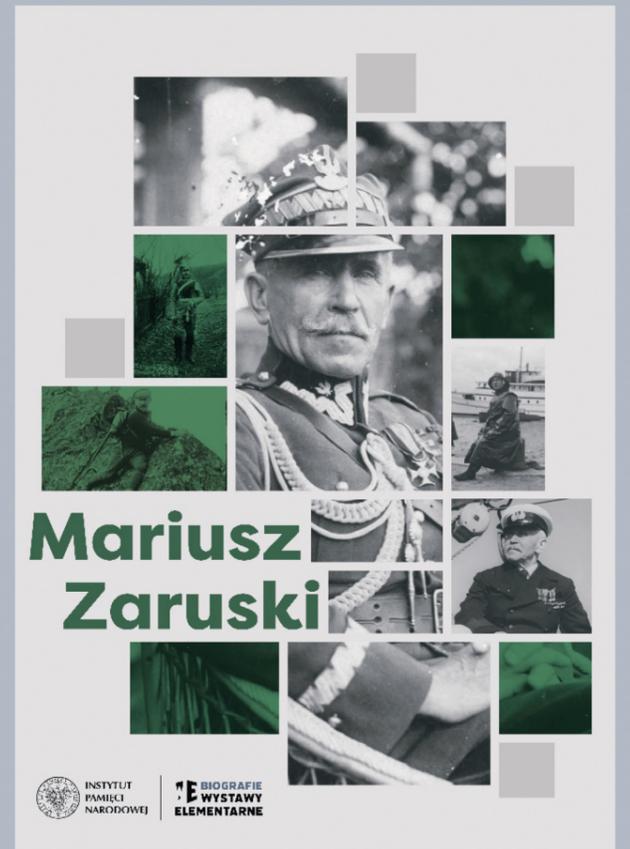
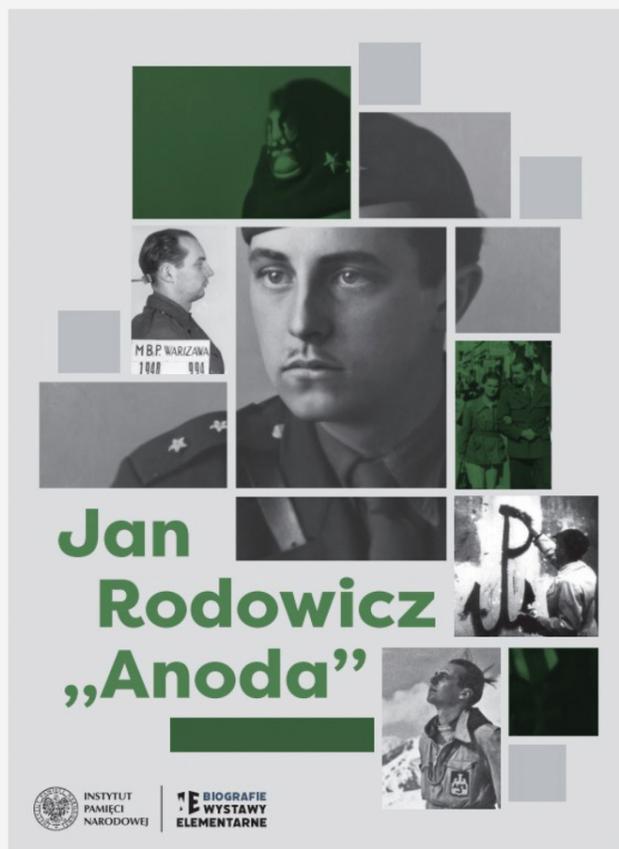
← Uroczystość nadania imienia abp. Antoniego Baraniaka Szkole Podstawowej w Mchach- rok 2004. W tej placówce działa również Izba Pamięci prowadzona przez miejscowych nauczycieli, do których trafiają pamiątki związane z życiem metropolity poznańskiego. Tam też znajduje się jego pomnik

📷 WIPSPM

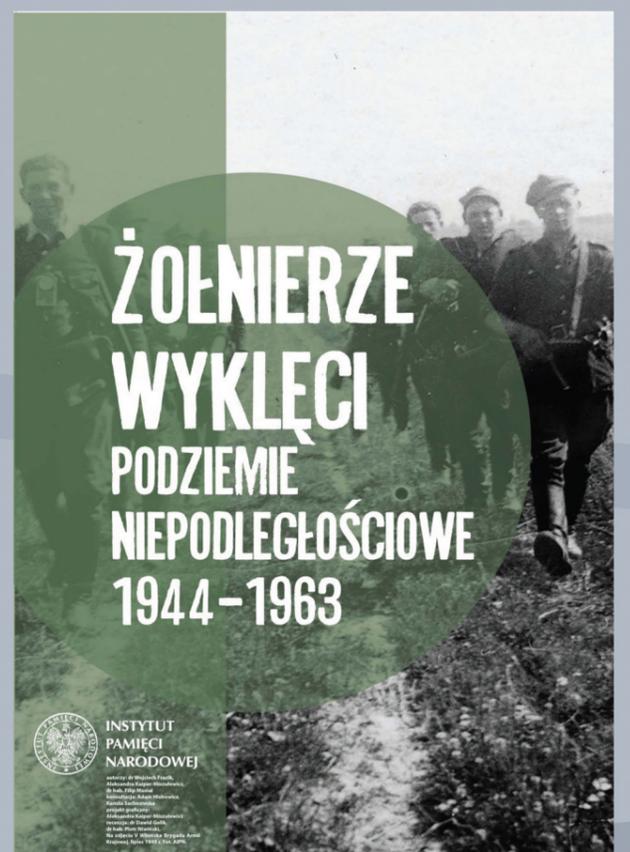

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Zobacz więcej wystaw z serii na www.edukacja.ipn.gov.pl

Zobacz inne wystawy Elementarne:

Autor wystawy: Krzysztof Mazur

Recenzja: dr hab. Konrad Białecki, ks. dr Jarosław Wąsowicz

Korekta: Ewa Mielczarek

Koncepcja graficzna: Paulina Żak

Koncepcja plastyczna: dr Karolina Zielazek-Szeska

W wystawie wykorzystano zdjęcia: Fotografie ze zbiorów:

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej (AIPN),
Narodowego Archiwum Cyfrowego (NAC),
Wirtualnej Izby Regionalnej Gminy Książ Wielkopolski (WIRGKW),
Wirtualnej Izby Pamięci Szkoły Podstawowej w Mchach (WIPSPM),
domeny publicznej,
Instytutu Pamięci Narodowej (Sławek Kasper)
archiwum prywatnego Kingi Sielaszuk.

INSTITUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ